

**ИҚТИСОСЛАШГАН ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА
ЎҚУВЧИЛАРНИНГ ИҚТИДОРНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА
КОГНИТИВ ПЕДАГОГИКАНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ**

Пазылов Мирбек Арзыевич

13.00.01-Педагогика назарияси. Педагогик таълимотлар тарихи

ихтисослиги I-босқич таянч докторанти

Нукус давлат педагогика институти, Ўзбекистон

mp-1984@mail.ru

Аннотация: Ушбу мақолада мамлакатимизда олиб борилаётган таълим ислохотлари, иқтисослаштирилган таълим жараёнида ўқувчиларнинг ихтидорини ривожлантириши масалалари, замонавий таълим технологиялари асносида таълимга когнитив ёндашиши ва когнитив педагогиканинг аҳамият ҳусусида сўз юритилади.

Калит сўзлар: Ихтисослаштирилган мактаб, иқтидор, интернат, Когнитив педагогика, когнитив таълим, ёндашув, модел, интенсив, классик, Қозоғистон, Россия, Малайзия, Техрон, Сан-Диего, маданият, неврология, психология, ақл фалсафаси, лингвистика, антропология, артефакт, идеял.

**ОСОБЕННОСТИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКИ
В РАЗВИТИИ ТАЛАНТОВ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ
СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Пазылов Мирбек Арзыевич

13.00.01 - Теория педагогика. История педагогических учений

специализация I ступень базовый докторант

Нукусский государственный педагогический институт,

Узбекистан mp-1984@mail.ru

Аннотация: В данной статье рассматриваются образовательные реформы, проводимые в нашей стране, вопросы развития талантов учащихся в процессе специализированного образования, когнитивный подход к обучению и значение когнитивной педагогики в контексте современных образовательных технологий.

Ключевые слова: Специализированная школа, одеранность, интернат, Когнитивная педагогика, когнитивное образование, подход, модел, интенсивный, классический? Казакистан, Россия, Малайзия, Техран, культура, неврология, психология, философия разума, лингвистика, антропология, артефакт, идеял.

CHARACTERISTICS OF COGNITIVE PEDAGOGY IN THE

DEVELOPMENT OF STUDENTS' TALENT IN THE PROCESS OF SPECIALIZED EDUCATION

Pazylov Mirbek Arzyevich

*13.00.01-Theory of pedagogy. History of pedagogical teachings
specialization stage I base doctoral student
Nukus State Pedagogical Institute, Uzbekistan*

Annotation: This article discusses the educational reforms carried out in our country, the issues of developing students' talent in the process of specialized education, the cognitive approach to education and the importance of cognitive pedagogy in the context of modern educational technologies.

Keywords: Specialized school, talent, boarding school, Cognitive pedagogy, cognitive education, approach, model, intensive, classic, Kazakhstan, Russia, Malaysia, Techron, San-Diego, culture, neurology, psychology, philosophy of mind, linguistics, anthropology, artifact, ideal.

Кириш. Иқтисослаштирилган мактаб таълими замонавий умумтаълимнинг юқори сифатининг мавжудлигига қаратилган бўлиб, иқтидорли ўқувчиларнинг умуммаданий ва ақлий ривожланишига, шунингдек индивидуал психологик ва физиологик хусусиятларини ҳисобга олган таълимнинг қадирияти ва ахлоқий аҳамиятини тушунишида асосланади. Иқтисослашган таълим давлат таълим стандартларининг компетенциявий ёндашув ғояларига таянган ҳолда, таълим йўналишини амалга ошириш, фаолият давомида юзага келган муаммоларнинг назарий жиҳатдан ечимини топиш ва уларни амалга ошириш кўникмаларини шакллантиришдан иборат.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Президент таълим муассасалари агентлиги тизимидаги ихтисослаштирилган мактаб-интернатлар ва ихтисослаштирилган мактаблар тўғрисида»ги Низомида (05.05.2022) «Иқтидорли ёшларни аниқлаш, танлаш ва ўқитиш, уларнинг ҳар томонлама ривожланиши учун шарт-шароитлар яратиш, шунингдек, ўқувчиларнинг интеллектуал, илмий ва ижодий салоҳиятини очиб бериш» [1] ва бир қанча уствор вазифалари белгилаб берилди.

Юртимизда олиб борилаётган таълим тизимидаги ўзгаришлар, жамият ва мамлакатимиз тараққиётининг ижтимоий, иқтисодий ва маданий соҳаларида амалга оширилаётган ислохатлар, олдинги ренессанс даври вакиллари ишининг чин маънода давоми бўлиб ҳисобланади. Қолаверди юртимизда олиб борилаётган «... ислохотларимиз самарасини юртимизда яшаётган ҳар бир инсон, ҳар бир оила бугун ўз ҳаётида ҳис этиши керак» -[2] деган юксак когнитив ғоялар педагогика

фани тараққиётига ўз ҳиссасини қўшади.

Асосий қисм. Иқтидорнинг тараққиёти, иқтисослаштирилган таълим жараёнини самарали ташкиллаштириш ва чуқурлаштирилган таълим турлари вазибаларини бажаришга қаратилган бўлиб, у бугунги кунда замонавий янгиликлар асосида амалга оширилади. «Иқтисослаштирилган таълим тизими мактаб таълими мазмунини модернизациялаш муаммоси шароитида барча даражадаги (бошланғич, ўрта ва олий) таълимнинг ҳамкорлигига асосланади» [3]. Иқтисослаштирилган таълим мактабларида янги кўникма малакаларга эга бўлган ва ўзи танлаган соҳасини ёки йўлини аниқ биладиган комил инсонни тарбиялаб етилиштириш зарур бўлади. Комил инсонни тарбиялаш учун эса комилликни ўзида сингдирган касб фидойиси, педагог зарур бўлади. «Комил инсон-бир идеал, барча дунёвий ва илоҳий билимларни эгаллаган, руҳи Мутлақ руҳга туташ, файзу кароматдан сероб, сийрату сурати саранжом, қалби эзгу туйғуларга лиммо-лим покиза зот» [4] ҳисобланади.

Бола ёш ҳусусиятларига қараб жисмоний, психологик ва физиологик жиҳатдан ўзгариб ривожланиб боради, айниқса бу ривожланиш болалик ва ўсмирлик даврларида тезлашади. Инсоннинг ушбу даврларда «... ҳам жисмоний, ҳам психик жиҳатдан ўсиши, ўзгариши билан шахс сифатида камолга етади. Бунда берилаётган тарбия мақсадга мувофиқ таъсир этиши натижасида бола жамият аъзоси сифатида камол топиб, мураккаб ижтимоий муносабатлар тизимида ўзига муносиб ўрин эгаллайди» [5]. Демак ўқувчининг ихтидорини тўғри аниқлаш, тўғри баҳолаш, турли вазиятларда, фаолият жараёнида кузатиб бориш ва ижодий салоҳиятини тўғри йўлга қўйиш керак бўлади. Ўқитувчидаги бу каби малака ва кўникмаларнинг қолаверди педагогик иқтидорини ривожлантиришда талаб этиладиган нарса ўз касбига когнитив ёндашиш ва когнитив педагогика асосларини ҳам педагогиканинг бошқа тармоқлари каби ўзлаштириши аҳамиятли ҳисобланади. Сабаби, ўқитишда когнитив ёндашиш ўқувчи тафаккуридаги ўй фикрларни такомиллаштириш билан бирга, ижодий қобилиятининг ривожланишига ва келажакда жамиятга фойдали иқтидорни кашф этиш имконияти ҳам яратилади. Бунинг учун эса когнитив педагогика назарияларини теранг ўрганиш лозим.

«Когнитив педагогика-инсоннинг ўзаро таъсир қилувчи махсус ташкил этилган ва уюшган билим тизимларини ўз ичига олган дунёни англови тизим сифатида қарашларини акс еттиради. Унда тарбиявий самара олиш мақсадида мослаштирилган когнитив психология назарияси, методологияси ва воситаларидан фойдаланилади» [6,10-11]. Бунинг учун эса ўқитувчи ўқувчиларнинг индивидуал билим қобилиятларини ҳисобга олиб, билиш қобилиятларининг

ривожланишига олиб келадиган шароитларни яратиши ва таъминлаши лозим. Аниқроғи. «Когнитив педагогикада анъанавий классик мактабларга хос бўлган хулқ-атвор йўналишидан фарқли ўларок, когнитив тузилмалар ва инсон воситаларига, уларни ташкил этиш ва ривожлантириш усулларига таълим алоқалари орқали алоҳида эътибор берилади» [6,90]. Чунки замонавий таълим шароити ва унда илм-фан сирларини олиш иштиёқидаги ёшлар, ҳар қандай педагог учун асосий объект бўлиб ҳисобланади, бу эса касбий такрорланиш форматидан, кундалик янгилашиш ғояларининг илгари сурилишини, яъни, ўз устида кўпроқ ишлаш форматига ўтишни талаб қилади.

Буни биз таълим жараёнида ўқувчиларнинг ижодий ва эркин фикрлаш қобилиятини ривожлантирувчи педагогика фанининг тизими деб оладиган бўлсак, бу тизимнинг узлуксиз ишлаши ўқитувчи ва ўқувчининг билиш ҳамкорлигини чуқурлаштириш механизмлари орқали амалга оширилади. «Когнитив педагогика нуқтаи назаридан нафақат таълимнинг таркибий томонини, унинг ахборот асосини, балки талаба ўз мақсадларига эришиш учун билим воситаларини қандай эгаллашини ва улардан фойдаланишини баҳолаш муҳимдир» [7]. Шунинг учун манбаларда «Когнитив педагогиканинг вазифаларидан бири рационал интеллектни қуриш ва ривожлантиришда вакиллик ва тушунишнинг аҳамиятини аниқлашдир»- [8] дея эътироф этилиб, ўқувчи онгида тасвирлашдан, тушунишга ўтиши, таълим жараёнининг ҳар қандай субъекти когнитив вазифа сифатида баҳоланади.

Аслини олганда «Когнитив фан, билиш соҳаси-таксономиянинг асосий, энг кўп қулланадиган ва ишлаб чиқилган соҳаси. Ўқитувчи кундалик амалиётида программалар, дарсликларда илгари суриладиган таълим мақсадларининг кўпчилигини-материалларни эслаб қолиш ва қайта хотирлашдан тортиб то муаммоларни ҳал қилишгача ўз ичига олади» [9]. Когнитив фан соҳаси бўйича педагогик фикр-мулоҳазалар, илмий тадқиқотлар олиб борилаётганлигини, ўқувчиларнинг иқтидор ва истеъдод қобилиятларини ривожлантиришда асосий локомотив фан соҳалардан бири эканлигини қуришимиз мумкин.

Кўпчилик ривожланган давлатларда масофавий таълимни ривожлантириш бўйича режа ю лойихалар йўқ эмас эди. Бундай лойихалар Европа давлатларида фақат олий ва ўрта таълим соҳаларида тажриба сифатида ёки амалиётда қўлланилиб кўрилган, такомиллаштирилган ва ривожлантирилган бўлиши мумкин, аммо дунё масофавий мактаб таълимига таёр эмас эди. 2020-йилдан бутун дунёда COVID-19 вирусининг кенг тарқалиши, нафақат олий ва ўрта таълимда, балки, мактаб таълим тизимида ҳам фавқулотда ҳолат бўлди десак тўғри бўлади. Аммо, вақт ҳар қандай нарсанинг ечимини топгани сингари,

замонавий технологияларнинг ривожланиши ва бутун дунёда интернет ва компьютернинг тараққиёти муаммонинг ёрқин ечими бўлди. Дунё масофавий таълимни тан олди ва инсоният яратилаётган замонавий технологияларнинг ҳаёт учун зарур жиҳатларини англай бошлади. Айниқса МДХ давлатларининг мактаб таълими ўқитувчи-ўқувчилар оналари учун ҳам бу кутилмаган янгилик бўлди. Мактаб ўқувчиларнинг билим олишида тарафларнинг маъсулияти ортди. Олимлар пандемия даврида ўқитишнинг когнитив ёндашувларини тадқиқ қила бошлади ва когнитив педагогиканинг аҳамиятли жиҳатларини ўрганишга эътибор қаратди.

Жумладан Ш.С.Дуйсенбаева ва бошқалар томонидан ёзилган мақолада барча таълим тизимлари анъанавий таълимдан, масофавий таълимга ўтганлиги, бу таълимнинг турли даражалардаги синф ўқиш форматига тақлид қилиши ҳақида айтилади. Айниқса масофавий таълим даврида «Виртуал симуляциялар талабаларни ноаниқ қарорлар қабул қилишга, жараён ва ҳодисаларнинг моҳиятини яхшироқ тушунишга, уларнинг билим олиш натижалари, шу жумладан ўрганишда акс эттиришга, асосийси хабардор бўлишга ўргатишнинг ажойиб усули ҳисобланади» [10,1611] деб когнитив педагогика асосида фанларни ўрганиш ва ўқитиш ёндашувларининг аҳамиятли жиҳатларини ва «Замонавий когнитив педагогикада конструктив моделлар етакчи бўлиб, улар, хусусан, коннективизмни келтириб чиқарди, бу тармоқни ўрганиш парадигмаси сифатида, инсондан ташқарида сақланадиган ташқи билимларни технология ва маданиятда қандай ишлатишга жавоб беради» [10,1612] деб ўз фикр мулоҳазаларини билдириб ўтади.

Педагогика фанининг умумий шакли ва таълим-тарбиянинг назарий асосларини очиб берувчи соҳаси бу дидактика ҳисобланади. Ўқитиш таълим масканларида педагог мутахассис томонидан амалга ошириладиган асосий фаолият тури бўлиб «Ўқитувчи ўқитиш жараёнида ўқувчиларига фақатгина билим бериш билан чегараланиб қолмасдан, уларнинг онгига, ҳиссиётига, хулқ-атворида ва ҳатти-ҳаракатларига ҳам кучли таъсир қилади» [11].

Рус олимлари Ярославцева Н. В, ва бошқаларнинг биргаликда ёзган мақоласида биз юқорида таъкидлаб ўтган дидактик ёндашувлар, яъни ўқитишни ишлаб чиқариш жараёнига айлантиришнинг когнитив педагогика ва когнитив таълим технологиялари, унинг самарадорлиги ва таъсирчанлиги ҳусусида долзарб фикрлар билдирилган. Қолаверди «...таълимнинг когнитив томонини, кутилаётган натижаларнинг параметрик майдони билан тавсифланган, таълимнинг операцион ва психо-эмоционал таркибий қисмлари билан бирлаштирадиган, муҳим хусусиятларга эга бўлган, когнитив таълим технологияси ҳақида фикр беради» - [12] деб ўз тадқиқот ишларининг маъно-мазмуни ҳусусида

сўз юритади. Таълим жараёнининг таъсирчанглигининг самарадор параметрини ташкил этиш орқали ҳал қилинадиган педагогик шароитларда фаолият турларининг юзага келадиган муаммолари, амалиётда маълум шароитларни ташкиллаштириш орқали ҳал қилиниши муаллифлар томонидан эътироф этилади.

Демак когнитив таълимнинг назарий асослари ва амалий таъсирчанглиги, замонавий таълим шароитида кўплаб имкониятларни яратиш хусусиятига эгаллигини Техрон ва Тарбият Модернас Университети вакиллари Маҳмуд Талхаби ва Али Наури «Foundations of cognitive education: Issues and opportunities» (Procedia - Social and Behavioral Sciences 32 (2012) 385 – 390) яъни «Когнитив таълим асослари: масалалар ва имкониятлар» номли мақоласида ҳам билдириб ўтган. Мақола муаллифлари когнитив таълимнинг хусусиятларига эътибор қаратиб унинг моҳиятини тушунтириб беришга ҳаракат қилган. Когнитив таълим нима? Бу академик интизомми? Унинг ўзига хос таърифи, тарихи ва методологияси борми? деган саволлар асносида фикр-мулоҳазаларини билдиришга мушарраф бўлган. Когнитив таълим ривожланиб бораётган фан йўналиши эканлигини таъкидлаб айрим муҳим йўналишларини тушунтириб беради.

«Бизнинг онгимиз (миямиз) қандай ишлашини, янги маълумотларни қайта ишлаш ва сақлаш учун мия ва танадан қандай фойдаланаётганимизни, онгимиз, (миямиз) қандай ўзгариши ва ривожланишини, миямизга етказилган зарар, ногиронлик ва бошқа муаммоларга қандай ҳисса қўшишини билиш-буларнинг барчаси тадқиқот ҳаракатлари олдинга силжиш учун катта имкониятларга эга илм-фан ва ўрганиш амалиёти» [13,385] деб когнитив таълим фанларни ўрганишга ва амалиётда қўлланиш малакасини оширишда қобилиятни ривожлантириш, қолаверди қўллашга йўналтирилган ёндашув сифатида таърифлаш мумкинлигини эътироф этади.

Шунингдек психология, неврология, лингвистика, антропология ва фалсафа фанлари билан узвий боғлиқ тарафларига тўхталиб «Когнитив таълим бошқа когнитив фанлардан (масалан, неврология, психология, ақл фалсафаси, лингвистик ва антропология) озиқланган бўлса-да, когнитив таълим когнитив фанлар учун ҳам баъзи таъсир ва қўлланмаларга эга» - [13,386] деб бир-бирига боғлиқ бўлган тарафларга эътибор қаратади ва когнитив таълим, тафаккурнинг ишлаш жараёнлари ва қобилиятнинг шаклланиши ҳақидаги саволларга жавоб излашда қўл келишини таъкидлайди.

Когнитив фан соҳасида инсон табиатида маданий ҳисса қўшиш усулини кўриб чиқишни мақсад қилган Америкалик психолог, Сандиего университети (Калифорния) профессори, Майкл Коул «Culture and Cognitive Science» (Маданият ва когнитив фан) мақоласида когнитив фаннинг келиб чиқиши ва асосий ғояларнинг қисқача тарихини тақдим этиб бошлаган. Муаллиф когнитив таълимга маданиятни киритишнинг долзарб масалалари хусусида асосий эътиборини қаратади. Мақолада

когнитив таълимнинг ривожланишида ўз хиссасини қўшган Гоуард Гарднернинг меҳнат фаолиятига назар солади. Бу ерда когнитив фаннинг такомиллашиш жараёни ва Г.Гарднернинг амалга оширган ишлари, учрашган илм вакиллари, ўтказилган чора-тадбирлар ҳусусида ва жараёнга хомийларнинг жалб этилганлиги, бу орқали махсус фонд ташкиллаштирилганлиги ҳақида айтиб ўтилади. Натижада когнитив таълимнинг пайдо бўлганлигини Г.Гарднер расман эълон қилиб «Соҳани вужудга келтирган нарса-бу умумий тадқиқот мақсади: онгнинг вакиллик ва ҳисоблаш имкониятлари, уларнинг миядаги таркибий, функционал вакиллигини кашф етиш» -[14,4] деб иддао қилган.

Шунингдек Майкл Коул мақоласининг Артефактларнинг фанда сунъийлашиши деб номланган қисмида «Артефактлар орқали инсон ҳаракатларининг воситачилигини, инсон онги қонуниятларида марказий ўрин деб қабул қиладиган кенг назариялар оиласидан биридир» [14,8] деб бир қатор давлатларнинг анъаналарини тарбия назарияси сифатида баҳолаган олимларнинг асарларида баён этилган қарашларини таҳлил қилади ва «артефакт-бу моддий дунёнинг, инсон ҳаракатига йўналтирилган мақсадга қўшилиш тарихи давомида ўзгартирилган жиҳати. Уларни яратиш ва ишлатиш жараёнида амалга оширилган ўзгаришлар туфайли артефактлар бир вақтнинг ўзида идеал (концептуал) ва материалдир» [14,9] деб ўз тушунчасини билдириб ўтади. Бунда идеал деб моддий объектларни, мақсадга йўналтирилган инсон ҳаракатларини, яратилган жараёнини ва бугунги кунда воситачилик қиладиган инсон таъсирчанлигининг иштирокини назарда тутди. Когнитив артефакт ва унинг беш ўлчови бошқалар ҳақида бир қанча маълумотларни бериб ўтади.

С.Ф.Сергеев ўз мақоласида когнитив педагогиканинг катталарни ўқитишда самаралилигини, уларнинг билимни ташкил этишнинг ўзига хос хусусиятлари билан боғлиқлигини кўрсатган ҳолда Когнитив педагогика фани орқали уларнинг бир неча кўникмаларга эга бўлиши мумкинлигини ва кўйида кўрсатилган кўникмаларни фаолияти давомида амалга ошириши мумкинлигини таъкидлаб ўтади:

1. Талаба таълим жараёнида етакчи ўринга эга бўлиши (ўқиш мавзуси, вақти ва шарт-шароитларини танлаш ташаббуси, хизмат кўрсатувчи, ўқув дастури).

2. Катталар ҳаётининг (кундалик, ижтимоий, касбий) тажрибага ега бўлиб, у таълимнинг муҳим манбаи сифатида ишлатилиши мумкин, шунингдек унинг самарадорлигини чекловчи омил ҳисобланади (идрок ва хулқ-атвор стереотиплари).

3. Катталар ҳаётининг муҳим муаммони ҳал қилишга, маълум бир мақсадга эришишга ўргатилади (катталар, мактаб ўқувчилари ва талабаларидан фарқли ўлароқ, олинган билим, кўникмаларни қўллашнинг маълум бир соҳасига эътибор беришади, дастлаб ўрганишнинг якуний мақсадини тасаввур қилишади).

4. Талаба машғулот давомида олинган кўникма, тажриба, билим ва фазилатларни дарҳол қўллашга ишонади.

5. Катталарнинг ўқув фаолияти асосан ўқув жараёнини чеклайдиган ёки унга ҳисса қўшадиган вақтинчалик, фазовий, кундалик, касбий, ижтимоий омиллар билан белгиланади.

6. Вояга етган талаба машғулоти самарадорлигини мустақил равишда баҳолайди ва уни давом еттириш, чуқурлаштириш, тўғрисида қарор қабул қилади [15].

Илмий манбаларда катталар таълимига урғу берилган. Шу ўринда «Катталар ким?» деган ўринли савол пайдо бўлади. Агар когнитив педагогика сўзидан келиб чиқадиган бўлсак, бизнингча «Катталар» сўзи маълум бир педагогик мутахассисликка таёрланаётган ва ушбу йўналишда таълим олаётган, олий ўқув юртлари талабалари назарда тутилса. Айрим манбаларда билдирилган фикр-мулоҳазаларда эса малака ошириш институти талабалари, яъни таълим масканларида фаолият юритаётган ўқитувчилар ўз билим, қўникмаларини, янги замонавий технологиялар асносида такомиллаштириш ва малакасини ошириш мақсадида ҳар 2-3 йилда борадиган курсларда таълим олувчи педагог мутахассислар эътироф этилган.

Хулоса. Манбаларда айtilган катталарни ўқитувчилар деб оладиган бўлсак, когнитив педагогика ўқитувчиларни ўқитиш фани ҳисобланади. Когнитив таълим ва когнитив ёндашув ҳам педагог кадрларга зарур таълим жараёнининг ривожланиши деб олишимиз мумкин. Қолаверди ўқувчининг иқтидорини, билиш фаолиятини ривожлантиришда ушбу фаннинг имконияти кенг ҳисобланади. Деярли бир аср давомида фақатгина жаҳон олимларининг илмий тадқиқот ишларида ўзининг долзарб характерга эга эканлигини кўрсатиб келаётган когнитив педагогика, педагогиканинг бошқа тармоқлари сингари юртимизнинг педагогика олий таълим муассасалари ва малака ошириш институтлари дарс жадвалидан ҳанузгача ўрин эгалламаётгани биров ўйга солади. Сабаби, ушбу фаннинг хусусияти ўқувчиларнинг ижодий ва эркин фикрлаш қобилиятини ривожлантирувчи тизимнинг узлуксиз ишлашида ўқитувчи ва ўқувчининг билиш ҳамкорлигини чуқурлаштириш технологиялари мавжуд эканлигини кўришимиз мумкин. Бу эса нафақат ихтисослаштирилган таълим масканларида, балки умумтаълим мактабларида ҳам ўқувчиларнинг иқтидорини ривожлантиришда аҳамиятли саналади.

Сўзимиз сўнгида замонавий таълим тизимида когнитив ёндашув асосида ўқитишни ташкил этиш когнитив педагогикани чуқур ўрганиш талаб этилади. Бу эса нафақат ўқувчиларда илмий дунёқарашни кенгайтиради, балки илм-фаннинг ва таълим ислоҳотларининг ҳаётга тадбиқ этилишида ҳиссаси ортган бўлар эди.

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Президент таълим муассасалари агентлиги тизимидаги ихтисослаштирилган мактаб-интернатлар ва ихтисослаштирилган мактаблар тўғрисида»ги 233-сон Низоми (05.05.2022)

2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга мурожатномаси. 24.01.2020. president.uz
3. Корниенко Т.В., Потапов А.А., Петрова Т.Н. Профильное обучение школьников средствами медиаобразования Монография Санкт-Петербург-2020 /7, 10-стр/
4. Н.Комилов «Тасаввуф» Тошкент-2009., /130-бет/
5. Р.Мавлонова, Б.Нормуродова, Н.Раҳманкулова «Тарбиявий ишлар методикаси» Тошкент-2010 /149-бет/
6. С.Ф.Сергеев, М.Е.Бершадский, О.М.Чаросова и т.д «Когнитивная педагогика: технологии электронного обучения в профессиональном развитии педагога» Якутск 2016. /стр 10, 11, 90 /
7. С.Ф.Сергеев. «Когнитивная педагогика: Пользовательские свойства инструментов познания» журнал «Образовательные технологии» №4 2022. /стр 70/
8. Н.П.Лябина «Когнитивная педагогика» <https://revolution.allbest.ru>
9. М.Х.Саидов, Л.В.Перегудов, З.Т.Тохиров «Олий таълим (Луғат маълумотнома)» Тошкент-2003. /142-бет/
10. Ш.С.Дуйсенбаева, Г.К.Касимова, М.Р.Арпентиева, А.Д.Мингхат «Cognitive Pedagogy and Teaching Approaches Via eLearning System». *Linguistica Antverpiensia*, 2021 /1611, 1612 бетлар/
11. Қ.Қосназаров, А.Пазылов, А.Тилегенов «Педагогика» *Некис*-2009. /137-бет/
12. Ярославцева Н. В, Беляков А. А., Тухватуллин Б. Т, и др. «Когнитивная технология обучения: сущность, эффективность и результативность» (Перспективы науки и образования. 2020. №1. (12-стр)
13. Маҳмуд Талхаби, Али Наури «Foundations of cognitive education: Issues and opportunities» (*Procedia - Social and Behavioral Sciences* 32. 2012. /385, 386 бет/
14. М.Коул «Culture and Cognitive Science» *Outlines* №1. 2003. 4,8,9-бет.
15. С.Ф.Сергеев. «Когнитивная педагогика: особенности научения и образования взрослых» (Серия «ВЕСТНИКА СВФУ» № 3 (03) 2016. /33-стр/